

- CAP. 7.** aut bis absinthium fumere oportet: De oxymelite aut vt dicamus, id certe acidissimū esse censetur, quod ad mellis pportionem quartā acetī habet partē: dulcissimum vero, quod octauā: alia aut intermedia mensurę quāto ad extremorū alterutrū appropinquant, tanto aciditatis aut dulcedinis participare vident. oportet aut ipsū penitus decoquere, ita, n. quæ miscēt, accurate in vnū ambo deueniunt: & aciditatis vehemētia, quæ in aceto est, retunditur: & quod in melle inflatium est, castigat: spumam, n. illius, q̄ recte decoquit, auferre debet, nec me præterea fatet in Græcia, & in plerisq; locis insularum oxymel etiā ex fauis confici solere, quo etiā tibi secure vti licet, puero præsertim æstiuo tpe Athenis degente, minime aut ad me in præsentia pertinet declarare, q̄n̄ dulcius id, aut acidius, vel dilutius, aut meracius exhibere oportet: neq; in alijs particularibus immorari meū est, sed illius qui & præsens fuerit, & curandū corpus quotidie inspexerit, & de humorum habitu recte cōiectari poterit, in crassis, n. & viscolis humoribus acidiori & meraciori oxymelite vtendū est: in his autē qui huiusmodi nō fuerint, dulciori & diluto magis, eodē etiā modo reliqua quæ dicta sunt oīa, pro quotidianis corporum cōstitutionibus cōmutare & variare cōuenit, quæ admodum & in oibus alijs ægritudinis facere cōtingit. Quapropter siq; methodi curatiue ignaro & inexperto innumera sūt perscripserit documenta, haudquaquē illū sufficientē efficiet medicū nō modo nō maximarū ægritudinū, sed ne nimimarū qdē. Istud enim sæpenumero palām ostēdi cū inueterata vlcera malasq; oculorū dispositiones ad sanitatē redigissem ipsdē sanē medicamētis, qbus pleriq; ante me vli nihil p̄fecerant. Et profecto tps̄ opportunitas in vsu vniuscuiusq; vt Hippocrati placuit, post quātitatē ad vires diligenter accōmodatā, reliquū vtilitatis apportat. nā pharmaca potius sunt iuuantiū materia q̄ iuuamenta, quemadmodū ēt ab excellētibus asseuerat medicis. Et meus qdē vnde exordiū sumpsit, sinē accipiat sermo, haudquaquē fieri posse vt minimū quippiā quod ad artē pertinet p̄tractare recte valeat is, qui artis penitus sit ignarus & expers, sed illi semp̄ assiltētis periti opus esse. Verum qm̄ plerique scillæ succū non recte conficiūt, qn̄ id tibi ēt cognoscere cordi est, huic ego sermoni adiungam, quonā modo illū conficere sim solitus. Vas quodpiā accipio à quo extractū fuerit mel, meliteriū id Græci vocāt: in quod scillā conijcio manibus prius illā in exiguas discerpēs particulas, postea bene apto operculo illud obturās, extrinsecusq; pelle circūdans, & diligenter colligans, in loco quopiā meridie spectāte colloco, qui à borealibus oīno non perflēt ventis, id aut facere soleo ea anni parte, in qua canticulā exoriri oēs asseuerāt Græci: quadraginta aut huiuscemodi sunt dies: viginti qdem ante, totidēq; post exortum, paulatimq; in ijs diebus vas illud ad solem cōvertere soleo, vt ex oibus similiter partibus incalcescat, tranfacto postmodum præstituto tēporis spatio, vas illud apperitēs, in illo reperire soleo scillæ partes elixis similes, succumq; ex illis in vasis fundo quendā defluxum; quē colligēs, q̄ optimo melle cōcinno, Huius singulis diebus, cui dare voluerō, cochlearis pleni mensurā præbeo, pueris qdem minoris, adultis vero maioris, Quinetiam scillę ipsius carnes accurate cōrundens, illasq; cum melle dissoluēs, & cōterēs: ex illis cochlear vnum vt dictum est, præbere cōsueui: quod sanē quo ad vires & efficacīā secundum à prædicto locum obtinet. Cæterum quicunq; scillā elixātes, illā postea cōterunt, illius proculdubio vires resoluunt, quemadmodum qui istud ipsū ex aceto faciunt, pharmacum quidem validum admodum conficiunt, verum neruis non innoxium.

GALENI IN LIBRVM DE NATVRA HVMANA COMMENTARIVS SECVNDVS,

Nicolao Macchello Mutinensi medico interprete.

Hunc librum Galenus inter Hippocraticos non agnoscit.

EXposuimus in horum cōmentariorum priore librum ipsū de hominis naturā. Nunc autem ea aggrediemur, quæ ipsi improbe fuere adiecta, & ipsa haud inconcinne elaborata. Etenim liber quidam exiguus est, in quo de ratione vītus sanorum est scriptum. Et videtur quidē esse cōmentariū Polybi Hippocratis auditoris. Hic vero inter hūc & librū de hominis natura adornatus est, ascriptus nimirum ab eo, qui primum duos hosce libellos in idem coegit, scilicet ipsū Hippocratis cōmentariū de hominis natura, & Polybi de ratione vītus sanorum. Nam quo tēpore Attalici & Ptolemaici reges inuicē in comparādīs libris de magnificentia contendebant, malitia initium habuit circa ipsorum cum inscriptiones, tum apparatus, in ijs nimirum, qui ad reges, vt argentum acciperent, libros illustrium virorum afferrent. Cum

Septima Classis,

zzzzzzzz ij igitur

18 Gal. in librum Hipp. de natura humana

igitur libri vtriusq; & qui de hominis natura, & qui de de ratione victus sanorum, parui essent, & quidā ob paruitatē vtriusq; despiciabiles esse existimasset, ambos vnā coniūxit, & forte alius quidā, vel et ipse q; primus ipsos cōiunxit, quēdā inferuit iter vtriusq; quē nimirū hic sumus tractaturi.

Venam preter illa & hæc nouisse oportet. Quod morbos, qui à repletionē sunt, uacuatione sanat: morbos uero, qui ab uacuatione, sanat repletio: eos uero, qui à laboribus sunt, sanat quies: & quos recens ocium parit, labor sanat. In uniuersum autem medicum scire est opus, contrarium aduersus constitutas instare aegritudines, & formas, & temperates, & etates: & intendentia soluere, & soluta intendere. Ad eum, n. modum laborem maxime sedari posse, nosq; curationem id esse crederemus.

Dioscorides cuiq; lineę totius huius dictionis id signū prescripsit, quod obelum vocat: Quo signo & Aristarchus apud Poetam vtebatur iuxta sibi suspectos versus. Id vero Dioscorides fecit, quod coniectaret propositam dictionē esse Hippocratis Thessali filij Magni enim Hippocratis ij duo filij fuerūt, Thessalus, & Dracon. Qui rursus vtriusq; Hippocrates genuere. Hæc circa dictionē dicta sunt. Conuenit autem ut ubi nos seorsum quancūq; explicauerimus ipsarū habeamus rationem. Morbos qui ex repletionē sunt, euacuatio sanat. Non est idem dicere repletionē, & euacuationē, & vnūquodq; eorū quē dicunt cōsequēter morborū eiusdē habitus causam esse (συνέκτικον αἰτιον vocāt) ac fieri quod vel p repletionē vel aliquod aliorū. Etenim verū est qd aliqui morbi p repletionē, vel à repletione fiant (nihil, n. interest si dicat hoc vel illo modo.) sed minime verum est, repletionem morbi causam eiusdem habitus esse. Namq; morbus ipse affectus est quidam in corpore animantis qui primum ledat functionem, sicuti demonstratum est in cōmentario de differentijs morborum: repletio autem non primum ledit functiones, sicuti & hoc rursus in sermone de plenitudine est ostensum, sed interueniēte quodā alio affectu: quē affectū sanē aliter Erasistratus, aliter vero Asclepiades, & aliter ij Medici q; Pneumatici sunt vocati, statuunt generari. Nos vero etiam copiosius diximus, quomodo morbi ab vtraq; plenitudine sunt: monstratum, n. fuit plenitudinem duplicem esse: alteram quidem vt ad vires: & alterā vt ad vasorum cavitatem. Ea igitur quæ ad vires comparatur, & succos ad corruptionem ducit, & fluxum mittit in partes corporis infirmiores: Quæ vero ad infusionem, & ora aperit, & dirumpit vasa: & aliquando mortem subitam affert, si forte perspirationes corporis obturarit. Satio igitur dicitur non solum ipsorū morborū iam factorum, sed etiam eorum quæ morbos creant. Quod si quis in ipsis nomine proprio vtatur, eiuscemodi morborum causas antecedentes appellat (græce αἰτια προηγούμενα) id quod fecit Athenæus. Rursum vero id à quo eiuscemodi causæ ipsæ antecedentes fiunt; præeuidētem, & prægressam nuncupabis (græce προκαταρτικὰ & προκαταρχοντα) Ciborum igitur copia, & cruditates, & lauacra, & exercitatio intēpestiua, cæteraq; omnia quæ narrauimus in libro de præeuidētib; causis, idonea sunt vt generent causas antecedentes cuiusq; morbi. Morbos vero qui ab uacuatione, sanat repletio. Qui hanc dictionem scripsit, improprie videtur vsus fuisse nomine repletionis hoc est πλεονεμίας: Cum omnes quidem non medici solum, verum etiam alij Græci nomen repletio/nis magis quodā modo referre consueuerint excessui ab moderata q̄titate, nō vero uacuationē emendare per aduersam immoderantiam. Deinceps igitur sermonē audito qui immoderantijs patrocinetur. Cum igitur quēdam moderantia sit in cibis, ad habitū profectio cuiusdam sani hominis collata, defectus & excessus per cōparationē ad hosce itelliget. Verum qui ab uacuatione est implendus, quantitatē adaugebit eius moderantiæ quā antea ipse habuisset. Si, n. quantum cibi ante uacuationē offerebatur, nunc etiam offeratur: nunq̄ sanē, quod uacuum est, reponet. Artificis autem est ipsorum auctione moderare, neq; intēpestiue neq; repēte affatimq; quod uacuum est implere. Nonnulli vero medici sunt qui opinantur, nunq̄ uacuationes morborum causas esse: Ipsas, n. solum parere inquit in viribus quidem infirmitatem, in corporis autē habitu gracilitatem: at morbum nullum ab indigētia generari. Atqui ij quidem morbos qui accidunt ijs qui immodice fuere uacui, ignorant. prompte, n. ij ex quibusuis occasionibus perfrigerant, & rursus celeriter exuruntur, facileq; cum à lassitudinibus, tum à causis omnibus externis capiuntur, & ij magis q̄ bene habiti in morbos feruntur, cum à vigilijs, tum à moerore, tum à cruditate, tum etiā ab ira. Eos vero qui à laboribus sunt, sanat quies. Labores (græce ταλαιπωρίας,) nimirum appellauit, eos qui fiunt per immodicos motus. Quod vero eos quiescere est opus, qd ad eum modum sunt affecti, omnes homines norunt faciuntq; per suasioē medicorum nō egētes. Nos autē demonstrauius quod etiam animalia irrationalia non homines solum noxas ex suis contrarijs emendant. Et quos recens ocium parit, labor sanat. Neq; ocium in primis ex se ipso, sed plenitudine interueniente, morbos facit. nam et corporis quidem partes perspirant minus, & infirmiores fiunt, vt inde vtraq; plenitudo emergat. Immoderantior igit motus facultatē validiorem haud reddit quidem, sed cumularum humiditatum exuberantiam excernit. Haud igitur obscurum est, quod si in ipsa motus magis q̄ cōuenit, excedat modum, exinde homo paulatim à lassitudine occupatur: at necdum febricit quidem. In uniuersum autem medicum scire oportet, contrarium aduersus constitutas instare aegritudines, & formas, & temperates.

Ates. Videtur quod per formas dicat corporum naturas, quarum essentia indicauimus consistare ex temperatura quatuor elementorum. Demonstratum igitur est morbos omnes curari a contrarijs scilicet secundum vires, non per imaginationes quasuis. At corporis natura quae temperamentum est, non omnis quidem a contrarijs emendatur, sicut neque tempestates aetatesque, etenim sunt quaedam bene temperatae, sicut & aliae quaedam intemperatae. At bona temperatura bene temperatarum per similia conseruatur: intemperatarum autem intemperatura a contrarijs emendatur. Sed de ijs definitum est in tractatu de tuenda sanitate. Et intententia solvere, & soluta intendere. Haud commode morborum oppositionem fecit. Etenim proprie iuxta oppositionem dicuntur intendenti quidem soluentia, & intendentia soluenti. Et intententia quidem & soluentia proprie iter causas numerant, non vero inter corpora ipsa male affecta. Et vice versa intenta & soluta enumerantur inter corpora quae iam male habent. Praeterea intenta & soluta, corporum nomina sunt non morborum intendorum ac solutorum, sicuti sane durum & molle, rarum ac densum, de quibus melius dictum fuit in libro de morbis passim grassantibus sexto, scilicet hac oratione. Cutis durae mollities, intentem remissio. Diximus enim in hoc libro consequenter & de astrictione, quae rarefactioni contraria est, & haec quidem rursus densato eadem vim habet, si cuti & densatum astricto.

B Morbi autem sunt, ij quidem a victu, ij vero a spiritu, quo viuimus dum introsum fertur. 2.

Victum sane aliqui vocant cibos ipsos solos ac potus: saepe autem & studia sub eo nomine apprehendunt, veluti nunc dictum fuisse est opinandum. Non enim a cibis solis & potionibus morbi fiunt; sed etiam a lauacris, & exercitationibus, & ocio, & vigilijs, & mœrore, & ira, & perfrigeratione, atque exultatione. Saepe vero noxam a solo spiritu subimus inspirato, ut in regionibus, quae Charoniae appellantur.

Vtraque vero in hunc modum dignoscere est opus. Cum enim per idem tempus multi homines ab uno morbo capiuntur, huic causam acceptam ferre oportet, quod maxime sit communis, quoque ipsa utantur omnes. hoc uero est quod respiramus. Liquet enim, quod causa non est uictus, quo utimur singuli quisque, quando morbus neminem subinde non attingit siue iuuenem siue senem, siue mulierem siue uirum, siue meri siue aquae potatorem, siue manducantem mazam siue panem, siue exercitio multo, siue pauco utentem. Non igitur causam uiuendi rationi ferre oportet cum uictus omnis generis utentes ab eodem morbo capiuntur. Verum quando per idem tempus morbi omnium generum sunt, clarum est, quod causa est uictus ratio siue cuique. 3.

C Probe sane dixit, quod id quidem quod in multis morbis est commune, causam communem habet, sicuti profecto & alia omnia quae in dictione habentur. Atque generatio communium morborum haud recte in vnum aerem ab ipso refertur. Si quidem in Aeno tempore famis leguminibus uescentes, in ualidi cruribus euadebant: verum eruo uescetes, genuum doloribus vexabatur. Scimus autem quod quidam in fame edere coacti triticum semiputre, a communi causa morbo communi laborarunt; & quod olim exercitus vniuersus cum aqua uitiata fuisset usus, in omnibus militibus pariter malum sensit. Caeterae autem dictionis partes carent obscuritate.

Huic obiectioni ipsa Gal. satisfactum uidetur in proximo lib. 4. mor. vulg. H. b.

Et curationem facere oportet per ea quae contraria sunt occasione morbi, sicut a nobis etiam alibi est dictum, et per mutationem uictus. Liquet enim, quod ea quibus homo uti in uictu insueuit, haud commoda sunt uel omnia, uel plura, uel quid unum ipsorum. Ea, oportet ubi didiceris, immutare, et habita nimirum ratione aetatis hominis, et formae, et tempestatis anni, et modi aegritudinis curationem adoriri: interim quidem subtrahendo, interim uero apponendo, scilicet ad singulas aetates spectando, et anni tempestates, et formas, et aegritudines: quin et dirigere medicatione, et uiuendi forma. Cum uero morbus unus populi inuasit, clarum est, quod quae ad uictum spectant, minime sunt in causa: sed id quidem quod respiramus. Neque est obscurum quod hoc quidem morbosam quandam excretionem habere possit. Per hoc igitur tempus hominem sic commonescere est opus: uictum quidem minime esse immutandum, quoniam sane non est morbi causa, corpus autem spectare quae ratione minime sit plenum, et maxime quidem insitum, a cibis et potionibus, quibus uti solebat, paulatim subtrahendum. Si enim celeriter uiuendi formam immutatis, metus est ne quid etiam noui in corpore per mutationem fiat. sed hoc quidem modo uictu utendum, scilicet, si hominem nulla iniuria afficere appareat, et prouidendum, ut spiritus quominimum in corpus intret, sitque maxime peregrinus: et penes facultates mutanda sunt loca regionum, in quibus sane morbus fuerat auspicatus, sicutque corpora attenuanda. Ad hunc enim modum homines spiritu cum minime multo, tum minime frequenti egerent. 4.

D Scripsit curationem defectuosam in communibus morbis, quando fiant uitio ambientis: etenim saepius nonnullae vaporations a paludibus uel stagnis uel canosis locis aut ab eiusdem di terra morbos eiusdemodi creant; interdum autem temperatura solius tempestatis. Cum igitur in euaporationibus corpora laedantur magis ex totius substantiae proprietate, quam ex simplici qualitate, probe curationem scripsit, spectantem ad duos scopos, scilicet ad mutationem regionis, & ad exiguae inspirationis necessitate. Verum in ijs qui ob qualitate male habent, non solum curatio iam facta aegritudinis per qualitate contrariam fiet, immo & praecautio, ne omnino obfirmetur. Nam si corpus laxationem subeat ab imodico calore, per ea quae pariunt frigus: si a frigore, per ea quae

Gal. in librum Hipp. de natura humana

calorē immittunt: & ad proportionem in alijs qualitibus simplicibus, compositisq;. Verum de indicatione quæ ab ætatibus sumitur, & ab tempestatibus anni, & à corporum temperaturis, nos antea locuti sumus. Id vero/medicatione dirigere nūc dictum fuisse videor videre, pro offerre ea quæ morbis ex opposito obsistāt. Hoc vero etiā tempore per Asiam dicitur, hominem quendam huic offerre quippiam vtiliter, vel amice, vel infideliter, fideliter uē.

Verum morbi quicumq; à fortissimis corporis membris sunt, ij gravissimi sunt. Etenim si in ea parte maneat, in qua initium habuere, necessum est laborante fortissimo membro, turbari corpus uniuersum. Et si perueniant à fortissimo in imbecillius quoddam, difficile soluentur. Sed quicumq; ab imbecillioribus uenerint in fortiora, ij soluti faciliores. Influxus enim facile à robore excludentur.

Siue membrum siue corpus fortissimum dicere quis velit, proprie quidem dicit id, quod ad strenuos actus optime fuerit cōparatum, validissimum esse: sicuti de Hercule dicimus. Alio autē modo, corpus hoc & membrum, validum quidem collatum ad hoc aliquod opus: aliud vero, ad aliud. Et robur quidem inest alicui penes vnamquāq; functionem: alij autem, penes aliā ipsarū. Est. n. functio vna motuum ab electiōe animalis, veluti si vel currat, vel quibusdam animalibus complicitur, vel corporum animatorum vel inanimatorum quid diuellat, vel quiduis pariter euellat. Est etiam in ipsa functiōe vitali alia facultas, secundum quam arteriæ & cor pulfant. Post eas vero quæ ab inuicem genere distinguunt, sunt alia quædam generis eiusdem non in animalibus solū verum etiam in plantis. Quocirca & ipsas naturales nuncupamus, scilicet attractrix alteratrix, retentrix, & excretrix. Alias igitur in alio corpore potest, ventriculus si forte accidat, vim vehementissimam habere, collatus ad certam functionem, sicut sanè vel retentricem, vel alteratricem: Interim vero secur vel lienis, vel quid aliorum. Econtra vero in eodem animante ventriculus quidem infirmissimam habet siue attractricē siue excreticem facultatē: vehemētissimam autem secur. Sed qui scripsit præsentem dictionem prætergressus nunc est. Nobis autē videtur vt intelligat validum esse id, cui præter id quod à causis morbum efficiētibus haud facile patitur, adhuc profecto & id inest per excretoriā facultatem in aliā partem mittere eā succorum exuberantiam quam in seipso quiuis cumularit. Siquidem id quod immittit fortius esse oportet eo quod exceperit. Habuerit igitur corpus vnumquodq; hanc quidem infirmissimā partem, validissimas vero hæc: id quod profecto omnes cum medicis, tum vulgares minime negarunt. Inquiunt. n. eos qui podagra male habent, pedibus inualidis esse: sicuti toto genere articulorum, eos qui arthritide sunt affecti: & eos qui capitis dolori obnoxij sunt, capite infirmissimo esse: ad eum autem modum & lienē, natura lienosos: & oculis, quicūq; facile à lippitudine capiuntur: & ad eundem modum in partibus quibuscūq;. Cum vero duplicia genera sint causarum à quibus ægitudines fiunt: eę quidem externę, eę vero à nobis ipsis promouentur: & alia quidē partes in nobis interim infirmæ sunt in externas noxas: alia vero, in internas. Quo fit, vt facultates causarum ipsarum etiā sint generū diuersorum. Nam morbi quidē à nobis fiunt, siue penes copiam, siue penes malitiam succorum. At qui causa externa iniuria afficit corpora animantum, siue intemperaturam quampiam gignendo, siue frangendo, siue incidendo. Verum luxationis affectus ab ambobus fieri videtur. Etenim ipse vnus ac solus nemini implexus subijt luxationē, siue secundum genu incedens, siue secundum mandibulam dum oscitaret, vel secundum alium quendam articulum dum ageret quomodocūq;, vel ageretur in gyrum. Iam vero accidit, vt aliquis fracturam pateretur citra externam causam, vel cum repente verteretur, vel vehementius saltaret. Quamobrem quot sunt genera causarū totq; etiam infirmitatis ac roboris particularū quæ facile patiuntur vel non patiuntur. Morbi igitur qui à succis auspiciantur, in omnibus quidē fiunt per robur atq; infirmitatem excretiarum facultatum. Cum. n. particule animantis mutuo coalescant, succi q; morbos pariunt ex ijs quæ ad seponendū sunt validiores, in alias transfluunt, ac rursus ex illis in alias, quoad federint ad aliquam infirmiore, qua nulla pars infirmior sit, in quam contristantem succum immittat. Si igitur particula hæc habeat ductus, sicut & intestina & venter, & vesica, vterusq;, causa contristans excretionē fuerit vacuata: Sin profecto cōsistentia tenuior sit, q̄ sint particule ductus, ac non raro quidem disruptis vasis, vel oris ipsorum apertis amplior euacuatio fuit, sicuti accidit in effluxibus sanguinis vulnere absente. Quod si firuens succus crassus quidem viscidus uē neq; aperuerit neq; disrupterit vasa: particulam in tumorem præter naturam extollit. Est igitur aliqua vis atq; infirmitas particularum corporis in morbis, qui à nobis ipsis oriuntur. Quæ vero per externas causas male habent, in vniuersum male affici videntur, & per calorem, & per frigus, & per siccitatem atq; per humorē. Quæ. n. vel frangendo, vel secando, vel quid tale agendo animantium corpora ad morbos trahant, eueniunt raro. Accidet igitur vt in talibus morbis aliud ad alium quidem in seipso & infirmius & validius fiat. Etenim membra quæ per naturam sunt frigidiora, facile à causis frigidis patientur: à calidis autem, calidiora: ad horum autem rationem accidet in intemperatis per humorem ac siccitatē. In ijs vero ipsis accidit, vt aliqua à causis vel calefacientibus, vel frigefacientibus, vel siccantibus vel humectantibus prompte patiantur: vtq; aliud membrum quod vim excretiuam habeat validiorem,

- A** lidiorē, suum malum illico in illa impellat. Verum enimvero cum membrum non vnico modo sed multis modis generum diuerforum vel validius vel infirmius & sit & censeatur: fieri nequit vt iudicium feramus de proposita dictione, vel affirmemus vera ne sitan falsa. Sed illud quidem in hac & in omnibus alijs, quæ enunciantur de ijs quæ & multifariam dicuntur, & indefinite intelliguntur, est dicendum, confuse & inarticulate eas enunciari, adeo vt ne tantillum quidem iuuent auditores. Quinimmo & illud quod in proposita oratione dictum fuit, habet in quo vehementer oppugnetur, quando scilicet inquit. Sed quicūq; ab imbecillioribus venerint in fortiora, ij solutu faciliores. influxus. n. facile à robore excludetur. Quo factū est, vt exposito res ἀποκλείεται modis diuersis sint interpretati. Namq; aliqui scripsere ἀποκλείεται, aliqui autē ἀποκλείεται, aliqui vero ἀποπαγιάσεται, tertiam syllabam verbi παγιάσεται, per ω proferentes: aliqui autem, vt Dioscorides, per η, & σ, ἀπὸ τοῦ παγιάσεται, verbum pro repelli fuisse dictum affirmant. Verum si succus neq; vbi ab infirmioribus mēbris peruenit, in aliquod fortius pelleretur, nihil ad eum modum amplius accideret laboranti. Præstiterit igitur dictionem scribere in hunc modum. Influxus. n. facile à robore absumentur: hoc est cocti, ac digesti paulopost absumentur. Quidam vero falsa ratione inquirunt, principalissimas partes nunc validissimas appellari. Nanq; melius est vt succi contristantes à præcipuis partibus in minus præcipuas migrēt: sed à vilissimis in præstantissimas, nequaquā. Sapius. n. vidimus hominem interire, cui succi in dolore articulorum & podagra in artus delati, exinde expulsi, ad principem partem peruenere: & esse quidem vnicam spem salutis, ipsos si fieri possit rursus ad artus reuocare.

Vene crassissime hoc modo à natura dispositæ sunt. Corpus quatuor paria habet. Et ipsorum quidem unum à capite retro per ceruicem parte externa tendit ad utrumq; latus spinæ, & inde peruenit in coxendices, & in crura, tibiasq; necnon & in malleolorum externas partes, atq; in pedes. Oportet igitur in dorsi ac coxendicis doloribus uenam à poplitibus secare, & à malleolorum externa parte. Aliæ autem uenæ quæ à capite initium habent iuxta aures, iugulares uocantur, & tendunt per ceruicem parte interna delatæ à cana ad spinam & ad lumbos, necnō ad testes, femoraq; & per poplitum internas partes, inde per tibias ad internas partes malleolorum, atq; in pedes. Oportet igitur in lumborum doloribus ac testiculorum uenas secare à poplitum ac malleolorum interna parte. Tertia autem uena à temporibus per ceruicē sub scapulas tendunt, postea unā in pulmones feruntur, & perueniunt quidem hæc à dextris in sinistra, hæc uero à sinistris in dextra. Et dextra quidem à pulmone sub māmā peruenit in lienē venemq;: Quæ uero à sinistris in dextra, à pulmone sub mammam peruenit in iecur & in renē utraq; autem desinunt ad anum. Quarta autem à parte capitis anteriore & ab oculis sub collum & iugula tendunt: debinc à brachijs parte superiore in inflexuras: ac postea per cubitos & brachialia digitorūq; debinc rursus à digitis per peccinē & manuum cubitos parte superiore ad inflexuras, & per inferiores partes brachiorum ad alas: & à laterum parte eminentiore, hæc quidem peruenit in lienem: hæc uero, in iecur: postea ambæ quidem præ uentre desinunt in penem. Sicq; nimirum crassissime uenæ habent. Corpus uero quibus uariisq; habet à uentre, à quibus alimenta corpori impenduntur. 6.

- C** Eorum quæ in artibus veniunt in discrimen, nonnulla sensu iudicantur, demonstratione autē nonnulla. Quæ igitur sensu iudicantur, egent valido sensu: Quæ uero demonstratione, ratiocinatione exercitata. Quo fit, vt de ciborum coctione in ventre, necnon de generatione succorum post ipsam, ac distributione & nutritione, & de omnibus eiusce rationis, ratiocinatione egeamus, quæ iudicet prædictas veterum opiniones. An uero animantia quæ ruminant, quatuor ventriculos habent: vnum autem, quæ dentata sunt parte vtraq; sensu, non demonstratione est opus. Habent igitur quæ sensu, & quæ ratione iudicantur, diuersos modos quibus arguant mentientes. Etenim quæ iudicatur sensu, promptissimum iudiciū ferunt, si mutuo disceptantes ad id quod euidentē est perueniant, corporibus dissecādis: at quæ demonstratione, sine corporū sectione scripta nimirum demonstratione, iudicari possunt. Quod si quis scripto volumine cogat contradicere ijs qui de re pertinente ad corporum sectionem & quæ à sensu iudicium habet, audent impudentissima, & rudissima enunciare: qui ignorant id quod in dissectionibus apparet, haud discernere mentientes à veridicis possunt. Sicut si quis dicat Cretam, insulam non esse, ab omnibus qui se audierint, condemnatur, quod ipsam insulam esse non ignorent. Ad eum modum si quis dicat canes, quatuor ventriculos habere: ruminantia autem, vnum: ab ijs qui quatuor in ruminantibus, vnum autem in canibus spectarunt, deridetur. Hoc uero ipsum est etiam circa venarum sectionē. Iudicium enim non demonstratione sed sensu eget. Verum donec quia recto itinere declinant, quicquid libitum est suis libris committant, veritas incerta est ijs qui needum attigerint corporum sectionē. Nos igitur cum in eiusmodi dissonantiam venerimus, nullam uehementem demonstrationem proferre possumus scribendo, aduersus eos qui in præsentī oratione ausi fuere, ignorantes corporum sectionem, dicere quatuor venarum paria à capite descēdere in corpus. Siquidem iudicium non rationali demonstratione omnino, sed solo sensu scientifico eget, nisi forte quis ea quæ de iudicio memoriæ tradidit cum alij tum medici tum philosophi, nec minime quidem empirici, sibi obijciens velit secundum ea iudicium ferre. Nos enim minime declinamus antiqua decreta & consensum eorum qui monumenta edidit, & eius in primis qui materic, de qua est sermo, sit peritus: Sicuti lanē in re dissecādis Eudemus Herophi-

Gal. in librum Hipp. de natura humana

Iusq; Crateuas vero & Dioscorides in metallicis medicamentis. Verum si quis iudicium hoc declinarit, non solum non poterit octo venas ostendere à capite deferri, verum neq; tres, neq; etiã duas. Vna, n. solum est maxima vena, quam cauam appellant, protensa nimirum ab iecoris conuexo per longitudinem animantis: videlicet cum septum inferiora dirimat ab superioribus animantis. Caua, n. hæc vena per septum tendit, sursum quidem in cor: deorsum vero in spinam prodies per iecoris gibba: ac dehinc à trunco eius quæ sursum fertur, haud obscure enasci apparent vne oēs superiores septo: inferiores autem, ab ea quæ flectitur in spinam. Et hæc quidem Hippocrates scripsit in secundo de passim grassantibus morbis, cauã venã, iecinorale vocans: & hoc modo nemo dissector nõ scripsit. Nullus, n. medicus, siue ex ijsq; oscitãter siue ex ijs q; sedulo sectione sunt psecuti, asseruit octo venas à capite in inferna corporis venire: neq; Diocles quidẽ, neq; Praxagoras, neq; Erasistratus, neq; Plifonicus, neq; Philotimus, neq; Mnesitheus, neq; Dieuches, neq; Chrysippus, neq; Antigenes, vel Medius, vel Euryphon, neq; quis alius veterũ medicorum. Sed quid etiã de ipsorum successoribus dicam, qui q̃multum speculationem dissectionis auxerunt: quos necdum aliquis ad Marini vsq; tempora & Numesiani, inueniendis ad methodum, superauit. neq; Heraclianus, cum quo nos in Alexãdria haud frustra versati sumus. Horum autem virorum discipuli extiterẽ multi, tum etiã alij eximij quidem: siquidem Numisiani, Pelops præceptor noster: Marini autem, Quintus. Verum Quintus quidem ne librum quidem alium, vt nec dissectionum scripsit. Cæterorum autem omnium libri haud exigui dissectionis artia apud nos sunt, immo & cõmentaria sectionum, discipulorum Quinti, sicut & Satyri præceptoris nostri, Lycijq;. Cum igitur ij quidem oēs ac præter hos alij multi scripserint dissectiones: nemo nouit quatuor venarum paria à capite oriri. Hoc, n. simile est ac si quis dicat Athenis octo arces esse, cū vna sit, atq; in vrbe Roma affirmare aliquis potest octo colles, qui inhabitentur, esse, vel & sex, & vtroq; modo in vno mentietur. Verum si quis pro septem collibus vnũ asserat esse qui habitetur, vel contra Athenis pro vna arce, octo affirmarit, multo magis mentis, q̃ is qui in vno fuerat mentitus. Cum igitur à iecoris gibbis vena vna in superiora corporis tendat, neq; si quis à superioribus cõperit secare, diceat, nõ sursum qdẽ sed deorsum ferri, ac nihilo minus vna esse apparebit. Atqui maxime ridendus esset, qui dicit venas octo à superioribus deorsum ire. Siue igitur dicere velis venã iecinoralem vel cauã appellatam à superioribus deorsum ferri, siue ab inferioribus sursum: vna ipsa est oino per gibba iecoris protensa. Verum si eiusmodi secandi ratio in cuiuspiã libro fuerit inuenta, tu ipsam silentio pterito, neq; sustineto singularia recensere, sed vbi id audieris solũ, quod in corpore sunt quatuor coniugia venarum, spreta pollicitatione tanq; hominis insensati, illico abito. Sed quoniam aliquis fabulã inseruit in Hippocratis librũ, necessitatẽ nobis imposuit, vt hoc tempus ipsum, quod in reprehensionibus conterimus, & in quo præterea recognoscimus ea quæ perperã scripta fuere, aboluamus. Inquit ab occipite venarũ quoddam coniugium prodisse, ac per ceruicem ferri, ac dehinc circa spinã parte exteriori ad coxendices peruenire: inde vero per tibias accedere ad externas partes malleolorum. Aliud vero incipere quidem inquit à locis apud aures, descendere aut per collum, nomine venarum iugularium appellatũ: dehinc sicut superius coniugium per exteriora prope spinã, ad eum modum istud ex internis ad testes & ad coxas tẽdere, deinde per poplites peruenire ad malleolorũ interna. Quis hæc audire sustineret modo vna die inspexerit animalium sectionẽ? Etenim multa præcepta sunt quæ in sectionibus haud facile queunt monstrari, quæ sanẽ licet eum qui non probe sit in negotio exercitatus, ignorare, ac propterea in ipsis accidit dissentire: Quod vero ad maximã venam spectat adeo evidens est, vt neminem latere possit, qui quicquã discere ex dissectionibus quauerit: & omnes conueniunt, vt nec poetẽ ipsi ignorent. Homerus igitur inquit,

*ἀπὸ δὲ φλέβων πᾶσαν ἐκέρσεν.
ἢ τὰ ἀνά νῶτα θέουσα δ' αὖτις πρὸς ἀνχέων ἰκάνει.* id est.
venamq; incidereat omnem,

Quæ ceruice tenus tergo consurgit ab imo.

cum nouerit ipsam vnicam esse, sicut etiã nimirum est, non vero quatuor. Nullum aut animã est quod duas habeat in spinæ parte externa, alias vero duas ad eundem modũ atq; illas, protensas vtrinq; iuxta spinã, sicut is, qui hoc loco hanc dissectionẽ cõmentus est, scripsit. Verum vna qdẽ maxima vena expullulat omnino inter fines spinalis medullæ sicut Hippocrates scripsit in secundo de passim grassantibus morbis, & ad iugulum parte ipsius suprema, & infima ad os sacrũ: & ea qdem parte, scinditur in iugulares: hæc vero, in eas quæ in crura deferuntur. Quonã igitur modo is qui hoc secundũ coniugiũ scripsit, opinatur binas iugulares venas penes spinam ad crura ex partibus interioribus ferri: Quo modo aut ad interna malleolorũ peruenire: cum vna sola vena in crus perueniat vtrũq;. non q; alia qdem in malleolũ internũ, alia vero in externũ: sed pro pagines sunt venæ eiusdẽ. Tertium vero venarũ coniugium, adhuc magis est ridendũ. Quas inquit à temporibus ortas per ceruicẽ sub scapulis in pulmones ferri, atq; inde mutato motu recto in obliquum, eam quæ in dextris est transire in sinistra, dehinc sub mammam ad lienem & ad sinistrum renẽ peruenire: eam vero quæ in sinistris, sub mã mam, in iecur & in dextrum renem,

vtraq;

et. 6. aph. 36.

- A** vtrascq; autem in podicem finire. Atqui vir bone, podex, aduersus eū qui hæc scripsit, iure dicere quīspiam posset, à caua vena iuxta lumbos propagines sumit illo nimirū loco, quo accidit propagines à caua in femur vtrumq; expullulari, & tanq̄ ramos quosdam ingentes in crura ferri. Sed quis ignorat siue medicus siue coquus sanguinem à corde in pulmones per vnicam venā prodire: Cuius sanè cordis, qui tertiu hoc coniugiū finxit, nullibi est memoratus. Sed quod nō nulli dissectoria artis professores inquitit esse initiū venarū corporis totius, id oratio præfens ne venā quidē habere nouit. Quinimmo & quartū coniugiū asseruit initium habere à parte capitis anteriore oculisq;, delatū vero sub ceruicē & iugula ipsa brachiū superare, vnā. s. in altera manu, & eas vbi quidē à locis superioribus in digitos peruenerint, rursū per vniuersam manū ad alam ferri: & inde per latera meare, alterā quidē ad secur, alterā vero ad lienē: ac postea ambas p ventrem desinere in pudendū: vt nec ipsæ vel tantillum cordi impertiatur. Quo modo igitur is, qui vere nouus Prometheus hæc cōfinxit, prorsus cordis, visceris adeo ingentis, est oblitus: Atq; neq; cerebri mentionē fecit, neminem. n. latet, quod & hoc malleolis est preferendum. Id vero quod ad renes spectat, omnem cæcitatē excedit, ad quos nimirū à caua maximæ venę incedunt, quibus præteritis, nōnullas fingit ad ipsos à pulmonibus ferri. Ex oībus igitur liquet, q̄ sicut nonnulli dissectores aliqua contēplere, non hic ipse cōnuet solū, verū etiam prorsus oculorū lumine est priuatus. Nam qui maxima nō intuef, is vere nō modo cæcutire, verum oīno cæcus esse dice retur, q̄n quidē nemo est qui ignoret, modo tentauerit aliquid oīno per dissectiones intueri, q̄ sermo de venis à capite in corpus vniuersum delatis, similis est insomnijs ebriorū. Etenim par est, vt dissectores alias quasdā exiguas despexerint venas, atqui nemo aliam alio modo pinxit, vel ea omisit quæ cæci nosse potuissent, si digitos manus admouissent. Vna. n. est vena per quā sanguis à iecore in corpus fert vniuersum: ductis veluti à stipite multis venarū ramulis ab ipsa, quæ ipsum oībus aiantis partibus dispensant. Tu igitur si sanguinē caue, flumini assimilares, riuulo aut eū, q̄ ab ipsa per corporis particulas fert: neq; lic à similitudine aberrares. Verū si quis dicat venā magnā flumini similem esse, siue stipiti: nullus sanè medicus est, q̄ id non fateaf, scilicet vnā esse. p̄ter eū, qui hoc audacissime huic libro ascripsit, scilicet quatuor coniugia esse. Præ cætera. n. sicut cordis nullā fecit mentionem, sic neq; etiam cauæ venæ: tamen si iugulariū certe non sit oblitus, in quas ipsa scinditur iuxta thoracem parte superiore. Quicquid. n. inter hanc regionem & finē spinæ est situm, magna vena occupauit, venas vtrinq; edens. Diuiditur autem bifariam, penes vtrumq; finē, ac penes vtrāq; particulā sui. Etenim ad superiora per collū maximæ feruntur venæ, quæ iugulares nuncupant: ad inferna vero vna & eadē maxima, sicuti dictum est, in crus vtrumq;. Cū vero nouus hic Prometheus earū meminerit in coniugio secūdo quæ per collū ferunt, ac quæ iugulares nuncupant: maximā cū audaciā tum inscitiā indicauit: cū nullibi mētionē fecerit, q̄ vena caua, à qua ipsæ expullulant, scindaaf. Si quidē oportebat, si quid vel exiguū in dissectionibus vidisset, dicere venas iugulares, vbi mutuo recidunt in idē, vnā conficere venā, scilicet iecinalē, vel cauā, vel quomodocūq; aliter nunc quis velit appellare. Verū si ipse orationē scripsit, vt duabus manētibus ipsis per internas partes iuxta spinā fateaf de ferri ad malleolorum internas partes: ad quid igitur quis venarū post coniugia quatuor descriptarū faciet mentionem? quas putat à ventre corpori vniuerso alimētū dispensare: quasi natura quatuor coniugia ob aliā quandā causam crearit: immo nō oēs venæ eodē cōmuni vsu præditę sint, vt à iecore sanguinem oībus animātis partibus impendat. Sed profecto nulla earū, quæ alimētorū succū à ventre & intestinis in secur ferūt, vltra iecur ascēdit, immo neq; in multis locis iecoris apparēt: tamen si q̄ plures vētri & intestinis sociētur: sed ad vnū locū, quem portas iecoris appellāt, accedūt oēs. Cum is, qui primo portarū nomen huic imposuit regionī, ciuitati aut magnæ cuiusdā domui secur assimilaret, intestina aut ac ventrē agris, ex q̄bus per venas multas veluti vias quasdam cōmeatus in portas ciuitatis vel domus conferunt. Noui igitur Promethei sermones nugæ sunt, q̄bus animātem fingit. Nemo. n. animantē re ipsa conformauit, in quo venæ de ventre atq; intestinis in totū corpus alimentū ferant: siquidem oēs in vnū locū scilicet iecoris portas, concurrunt: ac rursū inde venæ, quæ in viscere sunt, alimentū allatum excipientes, ad cauā venam adducunt, à qua, vt parum superius dicebamus, sanguis in corpus vniuersum dispensatur.

Immo etiam à crassis uenis in uentrem & in reliquum corpus tendunt, & à maxime externis ad interna, & sibi inuicem impertiuntur, & interne externis, & externe internis. 7.

Satis erat quidem nouo huic Prometheo quatuor venarum coniugia recensuisse. sed ipse minime est contentus. immo ob intemperantiā vbi turpiter ipsis eas addidisset, quæ à ventre corpori alimenta impēdunt, rursū in præsentiarū sermoni apicem accommodauit, haud vera ingens de venarum cōmunitate. Nulla. n. earum venarū quæ à caua exoriuntur, quas crassas nuncupauit, in alia coniugia distributa, ventri ac intestinis inseri apparet. Sicut igitur in præsentī venarū sectione is qui ipsas confinxit, ne in uerbo quidem uno ueridicus fuit, sic Hippocrates quidem in secūdo Depallim grassantibus morbis prorsus nihil est mentitus. Omnes. n. insaniūt, qui cū neq; per somnium secandi artem tetigerint, librorum Hippocratis expositiones facere tentāt,

Gal. in librum Hipp. de natura humana

& ij maxime qui se hippocraticos appellat, quiq; opinant & hanc omnē infantiā de venarum se-
 ctione, & sedulitatē secūdi de passim grassantibus morbis esse viri vnius. Etenim si idē homo i alte-
 ro ipsorū quippiā inuenisset, fieri potest vt in tps progressu seipso peritior effectus, alia addide-
 rit ijs, que antea probe enunciallet. Verū qm Hippocrates ipse videt exacte scripsisse nō ea solū
 que aperte ab oibus inspiciunt, sed ea et quae vix videri possunt: is aut qui hanc secandi rationē est
 cōmentus, haud ea videt intueri, quae q̄s et palpādo adinueniret: quonā modo q̄s dicat eundem
 vtraq; scripsisset. Cui vero cōsonat, vt vbi totū sermō de elemētis hoīs expleset, ipsis deinceps
 sermo de venis ab eo sit adnexus: Vel. n. oēm secādi artē scribere oportuisset, vel et venas prete-
 rijisse. Sigdem id pprium est cōmētarijs quae nobis ipsis ad memoriā scribere solemus, qm scilicet
 eiuscemodi varia theoremata cōponunt: volumini aut minime pprium est, vt priori doctrīna
 expleta, quis secundā particulam ascribat, ac dehinc ea omīssa paulo posterior alia quādam rur-
 sumq; aliam consequenter. id quod accidit in hīcē suppositis in libro de hominis natura.

Ad has igitur rationes, venas secare oportet.

8.

Quas nimirū ipse dixerat, scilicet addēs primo coniugio venarū in calce, hęc ad uerbū. Opor-
 tet igit in dorso ac coxendicis doloribus venā a poplitibus secare, & a malleolorū externa parte:
 Hęc aut ascribens coniugio secundo, Oportet igit in lumborū doloribus testicularū venas se-
 care a poplitū & malleolorū interna parte. Verū in tertio & quarto coniugijs nihil apposuit de
 venae sectione. Quamobrē in ijs imperfectā orationē fecit: cum omiserit multas corporis partes,
 in qbus secandae venae fuerant explicandae. Verū sicut excerpta vna vel breui parte vniuersae ar-
 tis dissecandi, scripsit: ad eum modū et tractauit venarum secandarum rationem.

Satagere autē oportet, ut sectiones fiant q̄ maxime longe à regionibus, in quibus sanē dolores fieri et sanguinē col-
 ligi didicere, ad hunc. n. modum haud magna mutatio repente fieri posset, possetq; consuetudo permutari, ut nec in
 posterum ad eundem locum colligeretur.

9.

Belle quidem expositores intellexere, sectiones in venis fuisse dictas, quas nos in verbo cō-
 posito φλεβοτομία nominamus. & cōfitemur quidem hoc oēs. Verū aliquis ipsi succenseret q̄ nō
 definierit, num mēbris iam nunc dolentibus censeat influentiū succorū reuulsionē à remotis fie-
 ri oportere: an per tempora sanitatis. Nobis aut videtur q̄ potius de sanis sit loquutus: Cum scri-
 ptor hęc velit. s. redundantes succos insuescere in alias partes ferri.

Quicumq; absq; febre multū expuūt puris, et quicūq; in lotijs multū habet quod subsideat puris dolore absente,
 et quicūq; deiciunt non secus atq; in dysenterijs: cruenta ij quidē oēs per iuuentutem annū etatis agentes quintum
 ac trigessimū, et adhuc grādiore, morbis sponte occupant. Necessum est. n. ut ij per iuētutē in corporis erumnis et
 laboribus ac negotijs uersantes, postea autem ubi labores deposuissent, sese molli came, et quae à priori q̄ multū diffi-
 deret, expleantur, utq; corpus adauētum dissideat à priore: quo sit ut nō consentiant in idē. Cū igit ad eum modū affe-
 ctos morbus aliquis prebēdit, tunc diffugiunt statim. At qui corpus tandē tempore ubi abierit morbus, liquat: et in
 eam partē per uenas quod saniosum est, fluit, in qua maxime accidat amplitudinē esse. Si igitur impetū fecerit in uen-
 trē inferiorē, tale nimirū erit alui excrementū, quale ferē est id quod corpori inest. nō. n. diutius in intestino morā trahit,
 ut pote qd declinē habeat uia. Verū qbuscūq; insluit i pectus, ij purulenti euadit. quippe, cū purgatio sit accliuis, ac
 diutius in pectore notā trahat, putret, et sit affectus purulentus. Quibuscūq; aut iusticā eructat, id albū à loci calore
 euadit, excerniturq;. Et q̄q̄ tenuissimū est, parte incubat superiore: crassissimū aut, inferiore, qd sanē pus appellat.

Quaecūq; n. in pposita dictione dicta fuere, sunt aperta, & hoīe q̄ sibi mentē intendat, egent,
 minime vero expositore, qui declaret. An vero oīa veritatē cōtineant, examinare oportet, par-
 tim qdem experiētia, & partim ratiōe: experiētia sanē, num aliquos citra febrē viderimus, q̄ vel
 pus expuant, vel p lotia quoquo modo excernāt. p̄terea et, num p antea ctā vitā in erumnis ver-
 santes, nūc quieuerint diu: & an vbi morbo fuissent occupati, euaserint, atq; iciderint tandē in di-
 ctas excretiones purulētas. Hęc igit p experiētia iudicare est opus: Atq; p ratiōē, nū causa quā
 scriptor assignauit, vera sit an falsa. Q̄ igit ipsius dicta necessitatē nō habet, neminē eorū latet, q̄
 in via & ratiōe demonstrādi est exercitatus. An vero quodq; seorsum verisimilitudinē habet,
 cōsiderator. forte. n. penes quiddā verisimile reperit. Nos igit nō nihil et de experientia tibi hoc
 eouq; dicere possemus, scilicet q̄ nō infrequenter viderimus cruentas alui excretiōes nōnullis
 accidisse, vbi vehemētes exercitationes, qbus insueuerāt, dimississent: nullā aut purulentā excre-
 tionem. Quinimo & in certis ordinatis atq; inordinatis circuitibus vidimus & lotia & alui ex-
 crementa mucosa in ijs, neq; aliter quā sputa, matura quidē, sed minime sanē purulenta.

Lapides vero adhuc puerulis sunt ab calore cum huiusce regionis tum corporis vniuersi. {Viris autem ob corpo-
 ris frigiditatem lapides haudquam sunt.}

11.

Regionis scilicet vesicae, de qua in calce dictionis p̄cedētis in hūc modū scripsit. Quibuscūq; aut
 in vesicā eructat, id album ab huius loci calore euadit. Inquit igit lapides in puerulis ob vesicae
 & corporis vniuersi caliditate generari. Postea consequēter de puerulorū caliditate verba facit.

Recte enim

et 3. t. symp. can. cap. 2.
 et 27. n. et 28. b. et
 ibi. et 7. can. 16.

A Recte. n. scire est opus, q̄ homo primo statim die calidissimus est ipse seipso, frigidissimus autem postremo. 12.

Sermo quidem eorum qui simpliciter ac sine discrimine vllō enunciant hominem primo die calidissimū esse, minime est verus: atq̄ cum discrimine est verus, scilicet si calidissimus dicatur calido innato, quod profecto est in puerulis q̄ multum. Qui aut̄ presentem orationem scripsit, quod præcipuum erat, prætermisit: id quod subsequēs oratio indicabit. siquidem ipse non eodem modo sentire inuenietur, atq̄ Hippocrates cum dixit, Quæ augentur, plurimum innati calidi habere: sed opinari simpliciter quæ augentur, absq̄ innato, calido prædita esse.

Corpus enim quod augetur, & ad violentiam incedit, calidum esse est necessum. 13.

B Cum Hippocrates enunciarit, Quæ augētur, q̄ multū calidi innati habent: hic simpliciter videtur intellexisse, ea quæ augētur, calidū habere corpus, cum sermoni non adiecerit verbū / innatū / Inquit. n. id quod ad violentiam incedit, calidū esse. Id vero, ad violentiam incedere, crediderim tale quoddam opus velle indicare, vt auctio quoddam violentū sit ac vehemens. Nam sicut alia vehementia opera calefaciunt operatores, ad eundē et modū auctio. Verū econtra ipsum dixisse oportebat, Pueros augeri per calidū innatū, nō vero ab auctioe fieri calētes. Nam calidum innatum nō solū est calidū temperatū, sed et humidum. Iure merito igitur eiuscemodi corpora augentur, cum. n. non secus atq̄ inflata ad tres dimēiones producantur, secundū vniuersas ipsas suscipiūt incrementum, ipsa igitur quoquo versus producantur à natura viente ad id pro infrō calido innato: prompte. n. per humiditatē producunt. Verū pueri multi, quia admodum sint voraces, cumulat succū qui proprie crudus appellatur, à quo facile calculi generant: Cum is quidem habeat materię, ex qua calculus generetur, rationem: caliditas autem, causæ efficientis.

Cum autem corpus exolescere cæperit ad desidūm præcepti, frigidius euadit. 14.

Rursum et hoc loco cum eorum corpus qui per ætatem inclinant, haud amplius augetur, per ocium inquit frigidius euadit: verum adhuc contrarium dicere præstitisset. Namq̄ dum innatum calidum ipsius euaderet minus, incrementum etiam cessabat. Atqui is qui hæc scripsit, suam mentem manifestius indicauit in sequenti dictione.

Ac penes hanc rationem quantum homo prioribus temporibus plurimum augetur, tantum quam maxime calidus euadit: & temporibus postremis quantum maxime exolescit, tantum necessum est ut frigidior euadat. 15.

C Nos igitur recte presentem orationem interpretati sumus, in qua dicit, Corpus quod augetur & ad violentiam incedit, calidū esse. Atqui vice versa ipsum dixisse oportuisset: Quod augetur, per calidum innatum augeri: non vero per incrementum, calidum generari: Ad huius autem proportionem & i eo qui per ætatem inclinat. Quippe qd' nō amplius augetur, opinio sit frigidum ipsum generari, propter desidūm auctiois, quæ nimirum antea proficiebat, nunc vero conquiescit.

Qui vero ad eū modū sunt affecti, sponte sani euadunt. Plurimi quidem quo tpe incipiūt liquari quinq; & quadraginta dies. Quicunq; vero exceperint id tempus, sponte anno, nisi quid aliud erroris accidat, sanantur. 16.

D Quos asserit ad eū modum affectos esse, prædixerat. s. exercitia per ocium deseruisse, pusq̄ expuere meiereq̄, ac dysenterijs occupari. Nos vero dicebamus q̄ multos spectasse, q̄ vbi labores & superioris vitæ negotia dimississent, & ad ocium diuertissent, à cruētis dysenterijs fuissent occupati: neminē aut̄ vidisse, qui vel pus expuisset vel minxisset. Sed videt quidē hic nobis pus appellare succum nimirū, quem crudum vocant, vbi admiserit coctionē. Et quid mirū: cum Erasistratus sanē sedimentū in febricitantiū lotijs non eiuscemodi succum, sed pus esse opinetur: ignorās q̄ voraces per sanitatē non exiguū quid eiuscemodi sedimenti excernunt. Intuiti igitur sumus q̄ multos eorum q̄ vitā in ocio traducunt, certis tēporibus excernere in lotijs q̄ multa, quæ à nūcupatis mucis minime differēt, & nōnullis eorum tarde pdijisse: idq̄ quod excernitur, puri p̄simile esse apparet, non secus atq̄ id quod in spirationis infrō longiori tpe inter coquendum inficit colore. Et ipse qdē eiusce rei causam superius exponebat, inquit. In dysenterijs qdem viæ decliuitatē causam esse, vt excrementa celeriter digrederent: in ijs vero q̄ expuuntur, tarditatis causam esse viæ accliuitatē: verum in lotijs, calorē regiōis. Si qs vero cōcederet pus vel in lotijs vel in sputis vel in alui excrementis à crudo succo minime differre: is i alterū duorū offendit: vel sciēs ac volens per dogmatis consequētiā dolose ager, sicut Erasistratus, volēs ab inflammatione oēs oriri febres: vel sophistes est, nequa q̄ i artis opibus versatus, quos nimirū recte antiq̄ λογιστοὺς appellant. Pus enim aliud est colore & cōsistētia & odore à crudo succo. Et excernitur qdem per nares crudus succus & per os qbūdā ordinatis ac inordinatis circuitibus dum cerebrū expurgatur: Cuius nimirum excretionis is q̄ præscriptam hanc orationē scripsit, in presentiarū haud fecit mentionem. Verum haud ab re iquit, q̄ predicti sponte sani euadunt, quod est, nobis nihil facti tantibus: ipsos enim satis natura expurgat. Statuit aut̄ ipsis binos præfinitos terminos purgationis: alterum qdem anni tēpus, in quo accidit, vt in ipsis dicta excretio auspicietur: alterum aut̄, in annum protensum: sed & breuiorē protēdi in quinq; & quadraginta dies: sunt qui quadraginta non q̄nq;

Vid. c. 3. t. alim. fac. cap. 16. c. 17.

5. com. 10.

Gal. in lib. Hipp. de natura humana

nō quāq; & quadraginta scribant. Nos autē cum viderimus multos ad eum modum à natura purgari: vacationis non duos terminos solum intuiti sumus, sicut hic literis mandauit, sed & admodū multos. Alius enim in alio prefinito temporis spatio est purgatus: aliqui enim in dies quadraginta: aliqui autem etiam ad menses vsq; processere, nec numero quidem pares: sed nec desuere qui etiam in annum à symptomate non luere destituti.

Morbi vero quicūq; ex breui temporis spatio sunt, & quicūq; occasiones cogniti faciles habent, ij tutissime pronuncitari possunt, atqui ipsorum curationem moliri oportet per ea quae morbi occasione aduersantur, ad eam enim modum id solueretur, quod morbum corpori impendit.

17.

Illud quidem quod i aphorismis fuit dictum, videtur huic aduersari, scilicet, Acutorum morborum non omnino securae sunt pronuntiationes aut salutis, aut mortis. & Sabinus cum id tentasset soluere, inania quidem est locutus, sed quod verisimile est, nihil. Ad eum vero modum & alij multi, qui librum exposuere. Nobis autem videntur non intelligere quid significet id, ex breui temporis spatio, si quidem opinantur sermonem esse de breuibus & acutis. Sed de hoc videtur minime loqui, sed de ijs qui e causis manifestis recentem originem habuerunt: quae scilicet ex breui temporis spatio, non ex ingenti fuerit apparata. in ijs enim rei euentum facillimum est pronuntiare, quāquidē causa qualis ac quanta est, nō ignoratur. Verum quicūq; ex longo tēpōre paulatim fiūt, nec vllā generationis causam pmanifestam habuerunt: in ijs haud pariter tutum est praesagiri. Morborū autē, ppique causae sunt exustio, pfrigeratio, vigiliae, mēores, sollicitudines, cruditates, cubile durū, labores, ebrietates, & reliqua eiulcae rationis. Ob id igit dicit et eorum curationē esse faciendā per ea q̄ cōtraria essent morbi occasione, cuiusmodi sunt in exultatione, quae frige faciūt: in perfrigeratione quae calefaciunt: à laboribus, quiescere: ab ocio praeter consuetudinē, amplius exerceri: si plenitudo affuerit, vacuari: si inanitio, repleti. Sicut etiā dixerat supra in ea oratione cuius initium erat. Morbos quoscūq; parit repletio, vacuatio sanat.

Quibuscumq; vero in lotijs subsident arenosa, vel topi, ijs per initia circa uenā crassam tubercula exitere, uersaq; in pus fiere, dehinc vero ipsis tuberculis haud celeriter disruptis, pus in topbos est conuersum, qui sanē cum lotijs in uescicam foras per uenam exprimuntur.

18.

Talia enim lotia interdum etiam fieri possent à causa quam dixit: quin etiam fieri possent rene ipso citra uenam magnam pariter affecto: Maxima autem ex parte dictae lotiorum excretiones absq; tuberculis contingunt, quando succus abunde vel crassus, vel glutinosus exitum retardans concreuerit à loci calore arefactus.

Quibuscumq; autem οὐρηματ α. i. mictus, solum sunt cruenta, ijs uene laborant.

19.

Verbum laborarunt incertum est pro quo dictum sit, nam significare potest defatigatas fuisse: ut ipsae euaserint exolutae, & generēt sanguinem semicoctum, & eum facile per infirmitatem impartiantur, vel ut alienum excernant. potestq; ex verbo laborarunt significare communiter fuisse affectas, renibus ipsis nequaquam affectis, sed uenis patientibus solum. Quale autem sit malum, ex eiusdem modi expositione haud indicatur. Atqui apertum est quod neq; Hippocrates, neq; Polybus dixissent οὐρηματ α. i. mictus, quando sanē dicere potuerint. Quibuscumq; autem οὐρα. i. vrinae, solum sunt cruentae. & Hippocrates quidem eum ad modum frequēter vrinas scribat, nulli libi οὐρημα. i. mictum literis mandauit. Quin & alia multa eorum, quae fuere ascripta, clare ostendunt, quod neq; Hippocratis neq; Polybi essent.

Quibuscumq; autem in mictu crasso carunculae simul prodeunt capillorum speciem referētes, has scire oportet à renibus prodire, & atq; ab articulosis.

20.

q. aph. 76.

Hac parte aphorismum hunc peruertit. Quibuscūq; in vrina crassa carunculae paruae, vel sicut capilli prodeunt simul, ijs à renibus excernuntur.

Quibuscumq; autem in puris urinis aliās atq; aliās furfures in mictu efferuntur, ijs uescica scabie laborat.

21.

q. aph. 77.

Rursum & hoc loco peruertit aphorismum illū. Quibuscūq; in vrina crassa furfureum quiddam simul prodit, ijs uescica scabie laborat.

Febrū pars maxima fit à bile: ipsarum autē species quatuor sunt citra eas quae ab occultis doloribus sunt. Nomina autē ipsarum sunt, continua, & quotidiana, & tertiana, & quartana. continua igitur appellata, fit à quā multa et sincerissima bile, & exactissime in minimo temporis spatio indicatur. corpus enim nullo tpe perfrigeratū celeriter liquat, ueluti quod admodū incaleseat. Verū quotidiana praeter cōtinuam fit à maxima bilis quāitate, & citissime inter ceteras amouetur, sed longior est continua, quoniam à minori bile excitatur: & quoniam corpus quietem habet. sed in continua haudquaquam, Atqui tertiana diuturnior est quotidiana, & generatur à minori bile, quanto uero corpus diutius in tertiana quam in quotidiana conuiescit, tanto haec febris diuturnior est quotidiana. Ceterum quartana ad proportionem diuturniores sunt quā tertiana: quanto minus bilis sunt sortitae, à qua suggeritur calor, & refrigerij

A & refrigerij corporis amplius habent, immodicū uero hoc ipsis ab atra bile accessit, & quod difficile absoluat. Omnium .n. quæ in corpore sunt, bilis atra est maxime glutinosa, ac diutissime immoratur. Quod uero quartanae febres participes sint melancholici succi, inde scire posses, quod homines autumno maxime à quartanis febribus capiuntur, & in etate inter uigesimalium quintum, & quintū & quadragesimum annum. Ipsa uero hæc etas omnium maxime etatum occupatur ab atra bile, nec nō tēpestati omnium maxime autumnalis. Scire aut oportet, q̄ quicunq; citra hanc tēpestatē atq; etatē à quartana febre fuerint occupati, ij minime diu febre laborabūt, mō ne hō alio quodā mō delinquat. 22.

Multi sanè expositores, i quorū numero est Sabinus, sic nobis affecti esse videntur, atq; is homo, qui interim dū aqua inter cutem laborat, conducere arbitrat, vt eximius medicus ipsius rediuiam sanet. Duorū .n. alterum ē necessum, vel q̄ hic ignoret quo mō nulla non parte egrotet: vel q̄ opinatus sit curatione non egere. Ad eundem igitur modū ēt expositores, est opinandum, vel aīæ oculis cecutire, vel sanè censere exigua errata aliqua curatiōe egere, ingētia aut nihil opis expostulare. ij enim veluti ab alto somno experrecti nouerūt, q̄ id quod dicitur in præsentī oratione, Hippocrati aduersatur, cū in ipsa affirmet quotidianam tertianā esse breuiorē: & aperte Hippocrates in primo de passim grassantibus morbis & in aphorismis enuntiarit tertianā celerrime iudicari. Quo circa inquisunt librū Hippocratis non esse, Quippe q̄ & falsum dicat, & diuersum ab ijs quæ alibi Hippocrates scripsit. Si .n. eum qui hæc interea circūscripsit, in hoc vno mentiri et Hippocrati aduersari deprehēderunt, similes ei vident, qui rediuiam videt, atq; corpus vniuersum male affectū non videt. Si qdem q̄ quotidianā tertianā lōgiorē esse ignorat, indicat se ipsum ne artis qdē opera extremo digito attigisse. Verū is qdem non ex impudenti quadā infirmitate mendaciū finxit, sed motus uerisimili ratione, ac p̄sertim quorūdam veterū auctoritate, in quorū numero est Plato. Opinatus .n. est febres continuas ab ignis exuberantiā excitari, verum ab aeris quotidianas, & tertianas qdem ab aqua, quartanas aut ab excessu terræ. Quāquidem Platonis oratio sic ad verbum habet. Corpus .n. in primis quod ab ignis excessu male habet, incendia cōtinua & febres facit: quod uero ex aeris quotidianas: verum ex aqua, tertianas, quippe q̄ ignauius sit aere & igne, quartū uero quod ab exuberantiā terræ, ignauissimū horū, in quadruplicibus tēporū circuitibus expurgatū, quartanā efficiēs febrem, vix liberaf. Si igitur Plato, iquit ignauissimū elementū, quod & firmissimū est, & ad motū minime cōparatum, i quadruplicibus temporū circuitibus expurgari, uerisimile est, & alia ad eandē proportionē mutuo inuicē differre, vt faciunt qdem: & quod consequens est terreo elemēto (aqua uero id esse posset) circuitū facere deinceps quartanā consequentē: rursus uero id qd' huic consequēter hæret (id uero est aer) facere quotidianam: quod uero citatissimū est (id uero q̄ ignis sit, neminē latet) facere cōtinuā febrē. Sed hoc sermone is uerisimilior est, qui generationis harū causam calido per naturā elemēto, hoc est igni, ascribit. Par .n. non est, vt calidissimus affectus à frigido elemento in corpore dominium habenti generetur. At qui par est quidem, vt à dominio calidi elemēti calidus affectus fiat. Mutuo aut differunt febres suis iporū differentijs, quas conuenit quantitati causæ acceptas ferre. hoc uero si cōcedemus, maxime qdē cōtinua & calidissima febris à maxima ignis copia fiet. Quæ uero secūdo loco est sita, habet sim locū penes quātitatē, tertiu aut tertiana, quartana aut quartū. & ipse consequēter iuxta ordinē causarum absoluenf. Citissimæ qdē, quæ calidissimæ sunt febres: quotidianæ aut penes ips secūdo loco statuētur, & tertio tertianæ, & quartanæ quarto. Quā obrē hæc quidem p̄ uerisimilitudinē recte exposita fuerūt: Sed rerū euentus arguit rationē. Verū in descripta uenarū sectione, is qui ipsam composuit, nihil uerisimilitudinis hñs quod asserre possit, videri non in vno mentitus fuisse, vel duobus, tribus uē, sed in admodū multis: præter hoc q̄ ne vnū quidem inter ipsa vel fortuito dixerit, in quo ueritas contineat. Est igitur mirandū q̄ nihil in illis successerint ei, qui post librū De hominis natura, omnia ad hūc vsq; locū scripsit: nunc aut succensent, et ob hoc ipsū opinio est, librū haud amplius Hippocratis esse. Sed & ob id ēt nunc aliquis Sabinū & q̄ multos interpretes admirari posset: q̄ cum i laudibus oīum præscriptorū perpetuo uerfarent, hominem hoc qdē mirabili modo explicuisse, hoc aut ēt feliciter, & hoc diuine: Nūc per vnica contradictionē illorū oīum repente oblitū, librū non amplius esse Hippocratis opinentur, sed ad Polybum traducant: tanquam ipsi qdem aphorismos legerint, & primū de passim grassantibus morbis, Polybus aut haudquaq; quem fieri nequit, non sepius ab ipso De febrium differentijs audiuisse, cum Hippocratis discipulus esset: ac non raro quidem, libros ipsius lectitasse, & adhuc in languentibus spectasse tertianā celeris iudicij esse, tardi aut quotidianā. Non enim Polybus vnus erat ex uatibus Alexandrinis, qui tametsi neminē vnq; languentē inspexissent, cum discipulis uersabantur, nihil integrū quod vel ēt rudes aperte in egrotantibus apparens intuerent, asserētes. Quā obrē qui hæc scripsit, vel sanè hic sophistes erat, vel homo neq;. Nāq; mendaciū uideretur ascriptisse, vt senem conuictio notaret. Quod uero is qui hæc ascriptis, ex recentioribus sit, indicio est & vox σὺνδχου .i. febris cōtinua: qñ neq; vllibi Hippocrates neq; veterum vllus febrē cōtinuam, σὺνδχου appellauit, sicut neq; lotia οὐχίμαα .i. mictus. Sed hæc uoces sunt iuniorum, qui veterū dictiones ignorarint. Omissis igitur tan dē adscititijs ijsce, ad librum De uictus ratione sanorum transeamus, quem sanè Polybi esse affirmant.